

A4.1_iunie_2023_Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/elevilor din grupul țintă constituit în județul Botoșani, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/psihologic pe durata implementării proiectului și pe perioada sa de sustenabilitate

Studiu de caz: IDENTIFICAREA ELEVILOR AFLAȚI ÎN SITUAȚIE DE RISC

Am observat că identificarea elevilor aflați în situație de risc este relevantă și importantă pentru diminuarea numărului tot mai mare de elevi și copii vulnerabili din România, dezavantajați din punct de vedere al educației și/sau al statutului socio-economic.

În acest sens, sunt foarte importante:

- detectarea, identificarea și luarea în evidență la timp a elevilor în situație de risc de părăsire timpurie a școlii (PTS).
- planificarea și punerea în aplicare a unor măsuri adecvate, imediate, pentru atenuarea riscurilor și problemelor identificate la nivelul elevilor, al clasei sau al școlii
- monitorizarea atentă și ajustări în timp util pentru diminuarea ratei de părăsire timpurie a școlii.

Mecanismul de avertizare timpurie în educație se adresează celor mai vulnerabili copii din România, în special celor care locuiesc în zonele rurale/orașe mici și marginalizate; copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) sau cu dizabilități; copiilor romi; și copiilor în risc de excluziune socială pe fondul sărăciei, lipsei locuințelor, familiilor monoparentale, părinților analfabeți și al altor riscuri sociale.

Mecanismul de avertizare timpurie în educație s-a concentrat asupra următoarelor **grupuri-țintă:**

- elevii în risc de abandon școlar și părăsire timpurie a școlii (PTS);
- copiii de vârstă școlară (6-17 ani) care nu au fost înscriși niciodată la școală;
- copiii de vârstă școlară (6-17 ani) care au abandonat sau au părăsit timpuriu școala și

- tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani, inclusiv copiii migrați, care au absolvit cel mult învățământul gimnazial (echivalentul clasei a 8-a) și care nu frecventează nicio altă formă de educație sau formare profesională.

Intervențiile Mecanismului de avertizare timpurie în educație vizează elevii de gimnaziu (clasele V-VIII) deoarece riscul de abandon școlar este mai mare în învățământul gimnazial, în special în clasa a V-a, care reprezintă anul de tranziție de la ciclul primar la cel gimnazial.

Măsurile Mecanismului de avertizare timpurie în educație au fost structurate pe patru niveluri de urgență, în funcție de gravitatea situației, pe baza unei evaluări prealabile a factorilor de risc, efectuată de către diriginți pentru fiecare elev identificat în situația de risc de părăsire timpurie a școlii.

Această abordare pe mai multe niveluri permite personalului școlii:

- să răspundă mai bine și mai informat nevoilor elevilor
- să conceapă și să desfășoare activități de prevenire a abandonului școlar, prin crearea unui climat pozitiv, care va crește motivația elevilor de a învăța și a rămâne în școală.

Am identificat în cadrul Mecanismului de avertizare timpurie în educație activități structurate în patru etape, după care urmează.

1. Identificare

Implementarea Mecanismului de avertizare timpurie în educație începe cu identificarea și evaluarea elevilor aflați în situații de risc. Această etapă presupune identificarea copiilor la risc, prin intermediul chestionarului SASAT (completat de elevi) și al Fișei de Observare (un chestionar aplicat de diriginte sau alt reprezentant al școlii fiecărui copil identificat).

SASAT (Instrument de Evaluare a Succesului Școlar) este un instrument care permite școlilor să colecteze informații printr-un sondaj aplicat elevilor cu privire la sprijinul parental, emoțional și școlar, sprijinul din partea profesorilor, sentimentul de apartenență la școală, mediul din clasă, comportament școlar și aspirațiile și planurile de viitor ale elevilor.

Identificarea elevilor și evaluarea riscului de părăsire timpurie a școlii (PTS) a presupus:

- completarea chestionarelor SASAT de către elevi, pentru a identifica sprijinul părinților, mediul școlar, aspirațiile lor de viitor
- analiza datelor și agregarea lor la nivel de clasă și școală, pentru toate clasele V-VIII
- completarea Fișei de Observare, de către diriginți, pentru fiecare elev din clasă, folosind modulul MATE din SIIIR
- stabilirea de acțiuni posibile de prevenție

Acțiunile de prevenție pot fi derulate la nivel de școală și se adresează tuturor elevilor, indiferent dacă sunt sau nu în situație de risc.

Identificarea elevilor se poate face pe baza a cinci indicatori foarte importanți, care sunt legați de:

- rezultatele școlare
- absenteism
- repetenție
- comportament școlar inadecvat

2. Planificare

Înregistrarea copiilor în risc, folosirea instrumentelor și introducerea datelor în Observatorul Școlii, în vederea elaborării planurilor educaționale de intervenție

Planificarea intervențiilor

Pentru fiecare elev identificat în situație de risc se poate realiza un Plan de Servicii Educaționale.

Acesta include:

- activități dedicate (de exemplu, lecții remediale)
- sesiuni de consiliere și orientare în carieră
- consiliere și/sau educație parentală
- implicarea de resurse comunitare (mediator, voluntari, asistenți sociali, ONG-uri etc.)

Planificarea intervențiilor de prevenire a abandonului școlar poate avea în vedere:

- crearea unui climat pozitiv în clasă și în școală
- tehnici de învățare activă sau de facilitare a învățării și gândirii critice
- dezvoltarea abilităților socio-emoționale

- mentorat și sprijin colegial în clasă.

3. Implementare

Derularea activităților de prevenție prin acțiuni la nivelul clasei și școlii, precum și acțiuni stabilite în planurile educaționale de intervenție

4. Monitorizare

Introducerea datelor în SIIIR, urmărirea progresului elevilor în risc, raportarea periodică și ajustarea corespunzătoare a planurilor de acțiune.

În cadrul Mecanismului de avertizare timpurie în educație (MATE) pot fi utilizate următoarele instrumente:

- **SASAT** (Instrument de Evaluare a Succesului Școlar) este un instrument care permite școlilor să colecteze informații printr-un sondaj aplicat elevilor cu privire la sprijinul parental, emoțional și școlar, sprijinul din partea profesorilor, sentimentul de apartenență la școală, mediul din clasă, comportament școlar și aspirațiile și planurile de viitor ale elevilor.
 - este rezultatul unei cercetări aprofundate, la care au participat mai multe țări europene (Polonia, Belgia, Marea Britanie, Portugalia, Suedia, Olanda, Spania, Ungaria și Austria).
 - este completat individual, voluntar și anonim, de elevii cu vârsta de peste 11 ani.
 - Chestionarul SASAT poate conduce la obținerea de informații direct de la elevi, legate de o serie de variabile care ar putea crește riscul de părăsire timpurie a școlii (PTȘ).
 - , dar care nu pot fi identificate pe baza datelor administrative deja colectate de către școală.
 - Analiza și interpretarea chestionarelor SASAT reprezintă un punct de pornire important pentru planificarea și desfășurarea activităților de prevenire și reducere a abandonului școlar și a PTȘ.
- Fișa de Observare reprezintă un instrument aplicat de diriginți pentru a identifica elevii aflați în situație de risc pe baza datelor legate de prezență, note, repetenție și comportament.

Dosarul de caz este un fișier generat automat în Modulul MATE, după validarea Observatorului Școlii, pentru fiecare elev identificat ca fiind în situație de risc.

Fișele de evaluare MATE pun accent pe aspectele legate de factorii de risc asociați copilului, familiei, școlii și contextului comunității.

Dosarul de Caz:

- este deschis automat pentru fiecare elev în risc pe baza fișelor de observare aprobate în Observatorul Școlii.

Dosarul de Caz include:

- Fișa de Observare cu indicatorii de risc,
- Fișa de Evaluare a factorilor de risc și
- Planul de Intervenție cu activitățile/serviciile oferite pentru rezolvarea problemelor identificate.

După deschiderea Dosarului de Caz, fiecare diriginte completează Fișa de Evaluare MATE, introducând cele mai recente date și informații legate de situația familială a elevului, condițiile de viață, relațiile cu colegii și profesorii/personalul școlii, dificultățile de învățare/dizabilitate și nivelul de educație al părinților, precum și alte aspecte.

Unele dintre datele și informațiile lipsă ar putea fi completate contactând asistentul social, în timp ce alte aspecte necesită o discuție cu un membru al familiei/tutore legal.

Pe baza datelor introduse în fișa de evaluare se calculează un scor de risc compus din procentul indicatorilor de risc bifați cu “da” raportat la numărul total de indicatori de risc.

Rezultatele evaluării factorilor de risc în cadrul pilotării MATE indică o pondere ridicată a elevilor care se confruntă cu dificultăți socio-economice – sărăcie, condiții de trai precare, familii dezorganizate, sarcină timpurie, mai ales în mediul rural și în comunitățile marginalizate, de exemplu, comunitățile rome.

- Fișa de Evaluare este un formular completat de diriginți cu cele mai recente date și informații despre situația familială a elevului, condițiile de locuire, nivelul de educație al părinților, relația cu colegii și profesorii/personalul din școală, dificultăți de învățare/dizabilitate etc.

Factorii de risc sunt evaluați și incluși în Fișa de Evaluare, împreună cu informații cât mai actuale despre:

- situația familială a elevului

- condițiile de locuire
- nivelul de educație al părinților
- relația cu colegii și profesorii
- dificultăți de învățare
- dizabilități etc.

Aceste informații sunt obținute de diriginți pe baza discuțiilor cu părinții/tutorele legal sau apelând la asistentul social.

- **Planul de Servicii Educaționale** reprezintă o listă de activități specifice pentru fiecare elev în risc de abandon/PTȘ, ca de exemplu: lecții remediale; sesiuni de consiliere psihologică și în carieră; consilierea părinților și/sau educație parentală; implicarea resurselor comunității (mediator, asistent social, voluntar, ONG-uri).
- Chestionarul SASAT poate conduce la obținerea de informații direct de la elevi, legate de o serie de variabile care ar putea crește riscul de PTȘ, dar care nu pot fi identificate pe baza datelor administrative deja colectate de către școală.
- Analiza și interpretarea chestionarelor SASAT reprezintă un punct de pornire important pentru planificarea și desfășurarea activităților de prevenire și reducere a abandonului școlar și a părăsire timpurie a școlii (PTȘ).
-
- Componentele Mecanismului de avertizare timpurie în educație (MATE)
- Mecanismului de avertizare timpurie în educație (MATE) include măsuri de prevenire, intervenție și compensare și acțiuni de prevenire și reducere a PTȘ la nivelul școlii.

Abandon școlar sau părăsire timpurie a școlii (PTȘ). Care este diferența?

- Abandonul școlar este un indicator calculat de Ministerul Educației din România, pe baza datelor oficiale de la Institutul Național de Statistică, ca diferența dintre numărul de elevi înscriși la începutul unui an școlar și numărul de elevi la sfârșitul aceluiași an școlar, exprimată ca procent din numărul elevilor înscriși la începutul anului.
- Părăsirea timpurie a școlii este un indicator definit la nivelul Uniunii Europene ca procentul tinerilor cu vârste cuprinse între 18-24 de ani - care au finalizat cel mult ciclul secundar inferior și care nu mai urmează nicio altă formă de educație sau

formare profesională. În România, nivelul secundar inferior corespunde clasei a opta.

Ca o concluzie se observa că Mecanismului de avertizare timpurie în educație nu poate fi un mecanism coerent de prevenire a abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii fără implicarea cadrelor didactice, a școlilor și comunităților din care fac parte elevii în situații de risc.